

Keuze uit ingezonden werk

Blind beoordeeld door een kern, een adviseur en een redacteur

in de populieren
volgt het zomerbriesje
de loop van een beek

Syb Omlo

vanuit het water
duikt opeens een vis op
in mijn wereld

Syb Omlo

de glazenwasser –
eerst lapt hij de ruitjes
van zijn bril

Ettina J.Hansen

meeverhuisd
naar de nieuwe woning
onze oude gewoontes

Bouwe Brouwer

vallend blad
steeds meer verleden
op zolder

Bouwe Brouwer

tuinpad
meer gras
dan tegel

Ria Giskes

het raam gezeemd
rondom de afdruk
van een vleugel

Ria Giskes

het boomgeruis
brengt me terug bij de zee
van gisteren

Ria Giskes

de oude luchthaven
een mereljong
slaat zijn vleugels uit

Luc Barbé

hoe leeg die blik –
zijn oude glimlach laat hij
nog even zien

Chris Van de Rijck

in de draaimolen
ze laat het witte paard vrij
voor een prins

Annette Akkerman

zijn naam
op haar arm
zorgvuldig bedekt

Annette Akkerman

de wereldwinkel
meer personeel
dan klanten

Marjolein Rotsteeg

terug naar Rafah –
zelfs het puin voelt
als thuis

Marc May

saunavrienden
onwennig in hun kleren
bij de begrafenis

Johan Koning

de boom is weg –
waar schaduw lag
ligt nu licht

Adri Geurts

de zoveelste keer
alleen in het stemhokje,
nu met leesbril

Julie Lemaire

de haven, windstil –
in een rij patrijspoorten
komt de zon op

Henk van der Werff

in de kringloop
naast andermans kopjes
oma's suikerpot

Henk van der Werff

vuurtorenlicht
af...en...toe...vangt...het...
een...meeuw...

Henk van der Werff

Glimlach

Kees Lautenschütz

mobieltje –
hij wijst opa waar
de glimlach zit

duizendpoot –
het jongetje telt
op z'n vingers

morgen de bruid –
ze houdt de spiegel
jawoorden voor

maretakken –
de snoeier ligt
in scheiding

na haar hersenscan
humt oma
een kinderliedje

De muur zoemt

Willy Callens

zomerochtend –
mijn muggenbeten
worden wakker

nieuwe buren –
ik ken al de naam
van hun hond

de muur zoemt –
de wilde wingerd
staat in bloei

leeg klooster –
alleen de stilte is
blijven hangen

Scènes de la vie

Luc Barbé

traag vervagend
in de herfstskemering
twee zwanen –
elke week zwaarder
het bezoek aan mijn ouders

bomen planten
naast mijn spade kronkelt
een halve regenworm

geboortebos
op de parking
een verrotte appel

op de vijver
in de lentezon
twee baltsende zwanen
voor het eerst in jaren
opnieuw dat groot gemis

Tanhaibun en haibun

In een hangmat aan een rivier

Arie de Kluijver

Het tropisch regenwoud op Sumatra is klam. Het leven krioelt rond-
om me. Er zoemen muggen. Apen krijsen. Een tjitjak op het plafond
lijkt de slaap beter te kunnen vatten dan ik.

*de nachtvisser
onder de vervallen hangbrug
apenkreten vangen*

Een vaag gevoel van heimwee kriebelt in mijn lijf. Ik verlang naar een
koele duik in de Noordzee. Stel dat ik een waterdruppel zou zijn en in
de junglerivier zou springen. Hoe groot is dan de kans dat ik ooit op
een Hollands strand zal landen? Met het beeld van de Noordzeebran-
ding val ik in een onrustige slaap.

*zomeravond strand
even verdwijnt de tijd
in onze glazen
als de Noordzee rustig bruist
het zilte op haar lippen* (zie ook p. 17)

Afscheid

Arie de Kluijver

Hoe vind je mijn Zenmonnik-look? Ze kijkt me lachend aan maar
ziet er vermoeid uit. Haar ziekte en de behandeling hebben hun
sporen achtergelaten. Het komt bij me binnen als een mokerslag. Ze
blijkt terminaal

*Hollandse moesson
de ziekenhuiskamer kijkt uit
op een blinde muur*

In de schaduw van een glimlach

Hetty Rietveld en Walter Vereertbrugghen

Voor dit artikel hebben we gekozen voor de senryū, die vaak wordt omschreven als ‘het humoristische broertje van de haiku’. Het is een interessante vorm waar we eigenlijk helemaal niet zoveel over weten maar waar we wel veel plezier aan kunnen beleven. Het leek ons zeer de moeite waard om er in Vuursteen aandacht aan te besteden.

Haiku en senryū

Een haiku kennen we als de uitdrukking van een moment waarop we intens geraakt worden, vaak uitgedrukt in een natuurbeeld. Als de mens al aanwezig is, dan blijft hij op de achtergrond. Of hij komt voor in onderwerpen die als seizoenwoorden uit de mensenwereld gelden, zoals bepaalde festivals, voedsel, kleding of gewoonten. Maar ook dan is het gewoonlijk het seizoen waar het om gaat, de mens zelf is hier ondergeschikt. Een senryū daarentegen is een moment van psychologisch inzicht in het leven van de mensen. De natuur hoeft hier niet aanwezig te zijn, of slechts op de achtergrond. Het centrale onderwerp is de mens, zijn gewoonten en zijn soms wel verrassend gedrag. Ook haiku’s zijn vaak humoristisch; de oorspronkelijke betekenis van ‘haiku’ is ‘schertsend vers’. Maar de humor van haiku is nooit satirisch zoals in de senryū.

In een senryū kun je van alles beschrijven waarvoor in een haiku geen plaats is. Geen onderwerp is te banaal en er wordt gewone dagelijkse taal gebruikt. In de woorden van Henri Kerlen: ‘Een situatie wordt glimlachend doorzien, ijdel vertoon wordt zonder genade doorgeprikt – de senryū zet iedereen in een handomdraai in zijn hemd.’

*‘Sluit vóór het slapen
alles goed af’, bezweert de dief
en gaat op karwei.*

Anoniem, vert. Henri Kerlen

Er bestaan ook veel parodieën op Anoniem, bekende haiku’s. Maar in senryū heeft parodie een diepere betekenis: het laat ons de wereld zien als een parodie op hoe we zouden willen dat het was, of op wat we ons inbeelden dat het is.

Oorsprong en geschiedenis

De oorsprong van senryū ligt in het begin van de achttiende eeuw, zo’n honderd jaar na de beroemde haikudichter Bashō. In die tijd ontstond er een praktijk van schrijven die *maekuzuke* wordt genoemd, letterlijk: ‘het toevoegen van een vers ervóór’.

Iemand schreef een *tsukeku* van twee regels van 7-7 en een ander schreef als reactie erop drie regels van 5-7-5 (*maeku*, beginvers). Samen vormde dit dan een geheel van 5-7-5-7-7 lettergrepen. De *tsukeku* werd dus van tevoren geschreven, de *maeku* later.

Een deskundige haikumeester selecteerde de verzen op kwaliteit. Een van deze haikumeesters was Karai Hachiemon (1718-1790), zijn schrijversnaam was Senryū (rivierwilg) en die werd de naam van deze nieuwe versvorm. Karai Hachiemon was zeer bekwaam in het beoordelen en redigeren van verzen, en hij verzamelde de senryū’s in een aantal belangrijke bloemlezingen.

De senryū ontwikkelde zich vanuit *maekuzuke*praktijk op dezelfde manier als de haiku vanuit de *tanka/waka*: de eerste drie regels werden later onafhankelijk van de laatste twee. Ze zijn dus beide ontstaan vanuit de kettungsverzen (*renga*), maar kettungsverzen schrijven was hofpoëzie, en haiku en senryū zijn altijd poëzie van en voor de gewone mensen geweest.

Senryū-poëzie begon in Edo (het huidige Tōkyō) in de Genroku periode (1689-1703). Ze beschrijft vanaf toen de gewoonten en gedragingen van de mensen. Nu zijn veel van deze oude gebruiken verdwenen. Daarom wordt senryū in Japan tegenwoordig ook uitgebreid benut als studiemateriaal voor het bestuderen hiervan.

Kenmerken:

– Woordgebruik en zinsbouw:

Voor ons is het niet altijd makkelijk om een duidelijke scheidslijn te trekken: is een vers nu een haiku of een senryū? In het Japans is dat duidelijker omdat er verschil is in taalgebruik. Japanse haiku’s eindigen vaak op zelfstandige naamwoorden of op snijwoorden (*kana*, *ya*), ze worden geschreven in de tegenwoordige tijd en bevatten veelal een seizoenwoord. Senryū’s daarentegen eindigen gewoonlijk op een verkorte vorm van het werkwoord die zorgt voor een prikkelend en scherp effect in het Japans (maar dit aspect kan helaas niet of nauwelijks in onze taal tot uitdrukking worden gebracht), ze hebben geen seizoenwoord, en kunnen ook in de verleden tijd of de toekomstige tijd geschreven worden.

– Personificatie:

Personificatie komt niet veel voor in haiku's maar wel vaak in senryū's. Hierbij worden menselijke eigenschappen toegeschreven aan dieren of aan levenloze zaken.

– Colloquialisme:

Gewoon, dagelijks informeel taalgebruik is vanaf het begin een van de kenmerken van senryū. Om haiku te schrijven moest je allerlei planten, dieren, insecten etc. kunnen benoemen, of bijvoorbeeld op de hoogte zijn van associaties met allerlei plaatsnamen. Voor een senryū is dat allemaal niet nodig.

– Anonimiteit:

Voor al oudere senryū's zijn heel vaak anoniem. Het geeft een idee van de onbelangrijkheid van roem. Het doet denken aan de anonimiteit van oude volksmuziek, de middeleeuwse kerkbouwers en bijbel-illustrators die ook vaak anoniem waren. Het ging de dichters vooral om het plezier. Er wordt ook gezegd dat de anonimiteit te wijten is aan het feit dat het genre als inferieur werd beschouwd, en dat dichters zich schaamden hiermee geassocieerd te worden. Dit is inmiddels niet meer zo. Henri Kerlen: 'Tegenwoordig hebben de Japanse samenleving en de opvattingen over poëzie grote veranderingen ondergaan. Dichters zijn niet langer anoniem, maar hebben een gezicht gekregen en hun senryū's staan ver af van de vitale volkspoëzie van weleer.'

Voor dit artikel hebben we zes senryū's uitgekozen, om te vertalen en toe te lichten. Ze zijn allemaal afkomstig uit het boek van Blyth: *Senryū – Japanese Satirical Verses*. Vaak gaan ze over menselijke verhoudingen binnen families: tussen ouders en kinderen, tussen schoonmoeders en schoondochters en tussen echtgenoten bijvoorbeeld. Ook zijn er mooie over dieren geschreven. In onze voorbeelden staan beroepen centraal. Achtereenvolgens komen we een struikrover, een klerk, een kindermeid, een conciërge, een abt en een tandarts tegen.

追はぎの 案山子まではぐ 秋時雨
oihagi no kagashi made hagu aki-shigure

bandiet, overvaller / (onderwerpsartikel)
vogelverschrikker / tot aan / afscheuren, uitkleden
herfstregen

*The robber,
he robs even the scarecrow
in the autumn shower.*

Anoniem

Vogelverschrikkers staan in de herfst nog op de velden maar zijn dan natuurlijk al een beetje op hun eind. 'Aki-shigure' verwijst naar regenbuien van korte duur aan het einde van de herfst. Het zijn plaatselijke, vaak plotselinge buien waarbij het kan gebeuren dat de ene kant van een dal in de zon ligt terwijl het aan de andere kant regent. Dit roept een melancholisch gevoel op.

Ondanks het seizoenwoord is het onderwerp van dit vers het gedrag van de overvaller, daarom valt het vers toch in de categorie senryū. De vervaarlijk uitziende man loopt in de rijstvelden, als het plotseling begint te regenen. Hij grist de jas en de hoed van een vogelverschrikker weg om zich te beschermen tegen de regen. De vogelverschrikker is hierdoor uitgekled, maar door een grappige extra betekenis in het Japans ook 'uit zijn ambt gezet'. Hij wordt nutteloos. Dit is een onvertaalbaar aspect.

<i>De overvaller berooft zelfs de vogelverschrikker – herfstregenbui. (HR)</i>	<i>De struikrover – tot zelfs de vogelverschrikker ontrieft hij. Herfstregen! (wv)</i>
--	--

Van het regenachtige platteland verplaatsen we ons naar een kantoor in de stad. De hoofdklerk is het onderwerp van de volgende senryū.

晝の顔 番頭色師 とはみえず
hiru no kao bantou iroshi to wa miezu

overdag / van / gezicht
(hoofd)klerk / rokkenjager
aldus / wat betreft / niet zichtbaar zijn

*The clerk's day-time face,
no sign
he is a libertine.* Anoniem

Het woord 色師 (iroshi) kennen we ook als 色事師 (irogoshi). Het betekent: lady-killer, casanova, Don Juan, maar wordt ook gebruikt voor een kabuki-acteur die de kunst van het romantische toneelspel onder de knie heeft. Een man dus, die bedreven is in amoureuze zaken, een womanizer, een man die weet hoe hij moet liefhebben.

Overdag is de hoofdklerk het toonbeeld van kuisheid en deugzaamheid en legt hij streng ook de lat hoog voor zijn ondergeschikten.

Maar 's nachts bezoekt hij de Yoshiwara, het beroemde 'red-light district' in het al eerder vermelde Edo.

De Yoshiwara werd gesticht in 1617 door het Shogunaat om aan de behoeften van de nieuwe rijken (met name de kooplieden) tegemoet te komen. Hier ligt ook de oorsprong van de geisha, maar ook andersoortige diensten werden er aangeboden, vooral op het gebied van prostitutie. De wijk speelt een belangrijke rol in veel romans, gedichten en theaterstukken.

*Zijn gezicht overdag: De klerk overdag –
dat de hoofdklerk een ladykiller is aan zijn gezicht niet te zien
zie je er niet aan af. (HR) dat hij een rokkenjager is. (wv)*

Henri Kerlen heeft er deze vertaling van gemaakt:

*Het overdaggezicht
van de kantoorklerk toont niet
dat hij erop los leeft.*

Vanuit het kantoor gaan we weer naar buiten. We beelden ons een mooie dag in en zien op straat, of misschien in een park, een kind-meid wandelen met een kindje in een kinderwagen. Maar ze is met haar aandacht niet helemaal bij het kind:

乳母車 腹で押し押し 編んでゐる
ubaguruma hara de oshi oshi ande iru

kinderwagen
buik / met / duwen
breien / blijven (slaat op duwen en breien)

*The nursemaid
keeps pushing the pram with her stomach,
knitting. Goken*

De auteur, Goken Maeda (1889-1960), werd geboren in Takamatsu op het eiland Shikoku en is later verhuisd naar Matsuyama, de stad waar ook Shiki woonde en werkte. Goken was dichter en schilder. Om in zijn levensonderhoud te voorzien werkte hij bij de spoorwegen en later ook als rij-instructeur. Hij heeft een belangrijke rol gespeeld in het populariseren van senryū. Hij werd de eerste voorzitter van de

Senryū Culturele Federatie van de prefectuur Ehime. Zijn bekende tijd- en stadsgenoot haikudichter Masaoka Shiki introduceerde in die tijd honkbal in Japan, waar het nog altijd een enorm populaire sport is. Goken was ook actief in honkbal: hij was redacteur van een literair honkbaltijdschrift en trainer van het plaatselijke honkbalteam van Matsuyama. Toen het team een keer jammerlijk verloor van het team van de aangrenzende prefectuur bedacht Goken de honkbalvuist, een honkbal-versie van het spelletje 'steen-papier-schaar', dat tot op de dag van vandaag in Matsuyama in gebruik is.

In de middelste regel van deze senryū vinden we een onomatopoe: 'oshi-oshi'. Aan het karakter waarmee het geschreven is kunnen we zien dat er 'blijven duwen' wordt bedoeld. Maar wat klank betreft lijkt 'oshi-oshi' ook op de geluiden die mensen maken om huilende baby's te sussen. Vandaag de dag zien we vaak jonge moeders met kinderwagens die onder het wandelen lopen te telefoneren of andere dingen op hun telefoon lopen te doen. Ook zij hebben hun handen nodig. Net als de vrouw in de senryū van Goken. De aandacht gaat niet naar het kind maar naar het breien (of hun mobiel).

*De kinderwagen – Met haar onderbuik
terwijl ze blijft breien blijft ze de kinderwagen
duwt ze met haar buik. (HR) al breiend duwen. (wv)*

We stellen ons nu een leeg schoolgebouw voor. De leerlingen, de leraren, iedereen is al naar huis. Alleen de conciërge is er nog. Hij moet de laatste dingen opruimen, schoonmaken, en het gebouw afsluiten.

小使は 己れも帰る 鈴を振り
kozukai wa onore mo kaeru suzu o furi

conciërge / (onderwerpspartikel)
zelf / ook / naar huis gaan
bel / (lijd.v.w. partikel) / luiden (letterlijk: schudden)

*The school servant
also rings the bell
for himself to go home. Suifu*

Kishimoto Suifu, woonachtig in Osaka, leefde van 1892-1965. Hij was werkzaam in de reclamewereld als copywriter. Daarnaast was hij ook tekstschrijver van de OSK Nippon Opera Company.

De senryū beschrijft een conciërge, die als laatste de school verlaat na al zijn werkzaamheden te hebben afgerond. Tot zijn taken behoort het op gezette tijden luiden van de bel. Het is een zeer plichtsgetrouwe man die, het protocol indachtig, zelfs bij zijn eigen vertrek de schoolbel luidt. Of is het een humoristische man, die dit voor de grap doet, om zichzelf uit te zwaaien na een lange werkdag?

<i>De conciërge – ook als hij zelf naar huis gaat luidt hij de bel. (HR)</i>	<i>De conciërge – ook als hij zelf naar huis gaat, rinkelt hij de bel. (wv)</i>
--	---

Het volgende tafereel speelt zich af in een boeddhistische tempel, waar de priester wel erg in beslag wordt genomen door een partijtje go.

梵妻に 鐘をつかして 碁に耽り
bonsai ni kane wo tsukashite go ni fukeri

echtgenote van een boeddhistische priester / door
tempelbel / (lijd.v.w. partikel) / luiden
go-spel / in / helemaal opgaan in, zich verliezen in

*Absorbed in chess,
the abbot
has his wife ring the bell.* Nami no hito

In tegenstelling tot rooms katholieke priesters hebben de boeddhistische priesters in Japan meestal een gezin. De oudste zoon erft ook de tempel, zo gaat het werk over van vader op zoon. Dus is er ook een echtgenote: de 'bonsai'. De priester speelt een potje go en gaat daar helemaal in op. In tegenstelling tot de conciërge uit de vorige senryū, die zijn taken wel erg serieus leek te nemen, neemt deze man het allemaal wat lichter op. Het luiden van de tempelbel laat hij over aan zijn vrouw omdat hij geen zin heeft het spel ervoor te onderbreken, wat zeker bij een priester zorgt voor een komisch effect.

Go is een populair Aziatisch bordspel. Het spel begint met een leeg bord met 19×19 lijnen die samen 361 kruispunten vormen. Beide spelers hebben de beschikking over een voldoende aantal stenen. Om beurt doet elk van de spelers een zet op het aanvankelijk lege bord door een steen op een nog onbezet kruispunt te plaatsen. De speler die begint heeft zwart, zijn tegenstander wit. De bedoeling is om met de eigen stenen gebied(en) te veroveren.

De schrijver Nami no hito 浪の人 heeft een wat vreemde naam. Eigenlijk staat er: 'de mens Nami'. Wij vermoeden dat het de dichter Namikoshi Yasumasa (1911-1996) uit Hokkaidō is, een prominente figuur in de senryū-wereld van de 20^e eeuw. Hij kon heel rake verzen schrijven, en hij had oog voor de satirische aspecten van menselijk gedrag in het dagelijks leven. Hij is niet zo bekend buiten Japan maar aldaar is hij zeer gerespecteerd en zijn werk wordt daar nog altijd gelezen en bestudeerd.

<i>De abt laat zijn vrouw de tempelbel luiden – verdiept in het go-spel. (HR)</i>	<i>De abt laat zijn vrouw de bel rinkelen, zelf goed bezig met een partijtje go. (wv)</i>
---	---

Ons laatste voorbeeld gaat over een tandarts, en is tijdloos. Een dergelijke scene zouden we vandaag ook nog kunnen meemaken als we op bezoek zijn bij de tandarts.

むずかしい 細工歯醫者も 口をあき
muzukashii saiku ha-isha mo kuchi wo aki

*A difficult piece of work;
the dentist
opens his mouth too.* Gorosuke

moeilijk zijn
(ambachtelijk) werk / tandarts / ook
mond / (lijd.v.w. partikel) / openen

Het is een bekend verschijnsel dat iemand die iets moeilijks moet doen zijn mond opent. Of bijt op het puntje van zijn tong. Een andere optie is dat de tand des tijds lelijk heeft huisgehouden in de mond van de patiënt, en de goede dokter die nochtans al veel meegemaakt heeft staat er met zijn mond vol tanden naar te gapen.

In dit geval wordt het komisch, omdat de behandelde patiënt uiteraard ook met zijn mond open zit.

<i>Een moeilijk werkje! De tandarts doet onbewust ook zijn mond open. (HR)</i>	<i>Een moeilijk geval! Ook de mond van de tandarts valt wijd open. (wv)</i>
--	---

Bronnen:

R.H. Blyth, *Senryu; Japanese Satirical Verses*, The Hokuseido Press, Tōkyō, 1949.
 J. van Tooren, *Senryū – De waterwilgen*, Meulenhoff, Amsterdam, 1976
 H. Kerlen, *Een handvol senryū*, Kairos, Soest, 1990
 Hans Reddingius, *Vliegen op de rijst*, A3 boeken, 2008

Tegen het licht gehouden Meer dochter dan zoon

Ria Giskes

*zonnewende
elke dag een beetje meer
dochter dan zoon*

Marjolein Rotsteeg

Zonnewende. De zon staat loodrecht op de evenaar, dag en nacht zijn éven even lang. Vanaf nu worden de dagen langer of korter. Mooi om dit kantelpunt in de natuur in verband te brengen met de transitie van man naar vrouw, van jongen naar meisje. Stap voor stap verandert iemand door middel van operaties, hormoonremmers e.d. in de andere sekse. In de haiku staat niets over de vele emoties, die dit veranderingsproces met zich meebrengt. Degene die wordt geholpen heeft hier lang op moeten wachten en heeft er alle ongemak, operaties en eventuele afwijzing voor over. Zijn ouders moeten wennen aan het idee om in plaats van een zoon, een dochter te hebben.

Over transities in al zijn facetten, lichamelijk zowel als psychisch, verschijnen de laatste jaren veel artikelen, tv programma's enz. In deze haiku de eenvoudige regel: onze zoon is straks onze dochter. Met andere woorden: hij was, is en blijft ons kind. Een liefdevolle haiku!

In een hangmat aan een rivier

Marian Poyck

Op pagina 7 in deze *Vuursteen* staat een tanhaibun van Arie de Kluijver. De tanhaibun is een nieuwe loot aan de stam van het van Japanse versvormen voorziene proza. In de definitie van Simon Buschman die deze vorm heeft geïntroduceerd: een prozatekst waarin een tanka en een haiku zijn verweven.

Zoals u wellicht al weet, is het schrijven van een tanhaibun de opdracht voor de Paul Mercken Aanmoedigingsprijs 2025, die zal worden uitgereikt tijdens de ontmoetingsdag op zaterdag 11 oktober 2025 in theater Warenar in Wassenaar, waar leden van de HKN en het H-cV, met eventuele introducees van harte voor zijn uitgenodigd. Kijk ook bij de mededelingen op p. 39.

Wanneer je een haiku en een tanka aan een tekst wilt verbinden moet er ook een reden zijn waarom je dat zou willen doen, en dan kom je al gauw uit op de specifieke kenmerken van haiku en tanka. De haiku, die iets uit de werkelijkheid tilt en daar vrij objectief op inzoomt, en de tanka die doorgaans veel lyrischer van aard is.

Als we naar de tanhaibun op pag. 7 kijken valt op dat Arie het proza-deel waarin hij de zo van onze wereld afwijkende exotische omgeving aan het *observeren* is laat volgen door een haiku, en het tweede prozadeel, waarin hij als het ware *bij zichzelf naar binnen kijkt*, door een tanka. Zo gebruikt hij de specifieke eigenschappen van beide dichtvormen optimaal, waardoor ik vind dat dit een heel goed voorbeeld is om de tanhaibun als nieuwe vorm in het licht te plaatsen.

Zie ook: Het ontstaan van de tanhaibun, lentenummer 2025, p. 23

Hachō

Willy Cuvelier

Traditioneel hebben Japanse haiku's meestal zeventien lettergrepen of klankeenheden met een patroon van 5-7-5. Een haiku wordt in Japan op één regel geschreven, in westerse landen doorgaans verdeeld over drie regels. De regels kunnen ook korter of langer zijn, wat in Japan 'hachō' (破調) wordt genoemd. In die taal betekent 'ha' (破) 'breken' of 'verstoren' en 'chō' (調) 'maat' c.q. 'metrum'. Letterlijk is dat dus 'gebroken metrum'.

Dichters gebruiken dit middel doelbewust om een bepaald effect of gevoel over te brengen dat met de traditionele vorm niet altijd mogelijk is. Oorspronkelijk was het een experiment met nieuwe vormen en structuren, waarmee de grenzen van de haiku-traditie verkend en verlegd werden. Door de conventies te doorbreken, konden ze hun expressie en creativiteit uitbreiden en kon die variatie een andere sfeer en betekenis aan het gedicht geven. Soms voelde de dichter dat een breuk in de conventionele structuur nodig was om de emotionele lading van de haiku te versterken.

Ook Bashō bediende zich van dat middel. Ik geef hierna enkele voorbeelden en tracht het waarom uit te leggen.

櫓の声波ヲ打つて 腸凍ル 夜や涙
ro no koe nami o utte harawata kōru yo ya namida

*Het klotsende geluid van roeipanen
gaat die koude nacht door merg
en been – mijn tranen.*

Hier wil de dichter met een lettergrepenpatroon van 10-7-5 zijn grote eenzaamheid uitdrukken.

笑ふべし泣くべし わが朝顔の 凋む時
warau-beshi naku-beshi waga asagao no shibomu toki

*Lach maar met mij of ween dan om mij
wanneer de morgenglorie
toch al verwelkt is.*

Met een 9-7-5 lettergrepenpatroon wil Bashō het verwelken van de bloem achteruitschuiven, zodat hij langer van haar bloei zou kunnen genieten.

白菊よ白菊よ 恥長髪よ 長髪よ
shiragiku yo shiragiku yo haji naga-kami yo naga-kami yo

*Witte chrysanten, witte chrysanten!
Je hebt beschamend lang haar,
werkelijk lang haar!*

De haiku is geïnspireerd op de Japanse spreuk 'Hoe langer je leeft, hoe beschamender je lijdt!' De dichter vergelijkt de lange bloemblaadjes met de lange witte haren van een oude man, want chrysanten blijven lang fris voor de bloemblaadjes uitvallen. Hij geeft het lange haar en het lange lijden weer met een hachō van 10-7-5 lettergrepen en met de herhalingen van de chrysant en het lange haar.

御廟年経て 忍ぶは何を 忍草
go-byō toshi he-te shinobu wa nani o shinobu-gusa

*Eerbiedwaardig mausoleum –
wat herinner jij je nog,
herinneringskruid?*

Het mausoleum dateerde al van de veertiende eeuw en om dat nog langer te doen lijken, gebruikte Bashō in de eerste regel zeven lettergrepen. Volgens Oseko is het eerste woord 'go' een 'honorific prefix', waardoor ik het als 'eerbiedwaardig' vertaalde.

牡丹葉深く 分け出づる蜂の 名残り哉
botan-shibe fukaku wake-izuru hachi no nagori kana

*Diep uit het hart van de pioen
kruipt een honingbij naar buiten
met veel tegenzin!*

De haiku was een afscheidsvers en om de gulle gastvrijheid van de gastheer te benadrukken, liet de dichter met de hachō van 8-8-5 lettergrepen blijken dat hij (de honingbij) met tegenzin afscheid nam en nog een tijdje zou willen blijven.

Buson maakte eveneens gebruik van dit middel om iets te benadrukken. Ik geef er hierna drie voorbeelden van.

夜桃林を 出てあかつき嵯峨 桜人
yoru tōrin o idete akatsuki saga no sakurabito

's Nachts de perzikbomen
verlaten, bij dageraad in Saga
kersenbloesemkijzers.

De haiku werd gedicht toen Buson tijdens het bloesemkijken een nachtelijke wandeling maakte van veertien km van Fushimi naar Saga. Met de hachō van 7-10-5 lettergrepen wilde de dichter niet alleen weergeven dat het een lange tocht was, maar dat hij lang wilde blijven genieten van de bloesems.

白梅に 明くるよばかりと なりにけり
shiraume ni akuru yo bakari to nari ni keri

Witte pruimenbloesems,
over hen komt de dageraad
en komt mijn nacht.

Dat was de 'jisei' of doodshaiku die Buson in de nacht van 24 december 1783 liet optekenen. Door in de tweede regel acht lettergrepen te plaatsen, is het alsof hij het leven nog wat wilde rekken om de pruimenbomen in hun volle bloei te zien.

月光西にわたれば 花影東に 歩む哉
gekkō nishi ni watareba kaei higashi ni ayumu kana

Terwijl het maanlicht naar het westen beweegt,
wandelt de bloesemschaduw
naar het oosten.

Door in de eerste regel elf klankeenheden te gebruiken, wil Buson op poëtische wijze de traagheid weergeven waarmee het maanlicht en de schaduw van de bloesems zich verplaatsen.

Haiku's of kortverzen van bv. 4-5-3 lettergrepen zijn alleen hachō's als de dichter er doelbewust voor heeft gekozen om daarmee een bepaald

effect of gevoel over te brengen, en dus niet wanneer hij enkel geen rekening wenste te houden met de klassieke 5-7-5 regel.

Voor de lezers van Vuursteen kan dit artikel aanleiding geven om een hachō te gebruiken om hun haiku op originele manier een emotionele lading te geven.

Geraadpleegde werken:

R.H. Blyth, *Haiku*, vier delen. Tokyo, Hokuseido Press 1949-52
R.H. Blyth, *A history of haiku*, twee delen. Tokyo, Hokuseido Press 1963-64
Toshiharu Oseko, *Bashō's Haiku*, 2 delen, Tokyo, Maruzen 1990 en 1996
Willy Vande Walle, *Bashō, dichter zonder dak*, Leuven Uitgeverij Peeters, 1985
Willy Vande Walle, *Haiku Van scherts tot experiment*, Amsterdam University Press Salomé, 2003

Onlangs gepubliceerd op tinywords.com

Starlight
the right
of asylum
Elmedin Kadric

Sterrenlicht
het recht
op asiel

dinner date
all his attention
on the menu
Srini

eetafspraak
al zijn aandacht gericht
op het menu

solar eclipse
the times we choose
to look away
Debby Strange

zonsverduistering
de keren dat we kiezen
voor wegstijgen

Opgave ‘metaforen in haiku’

Marian Poyck

Bij metaforen worden woorden of zinnen uit een ander betekenisveld gebruikt om op basis van een zekere analogie iets uit te drukken. Metaforen kunnen heel handig zijn om een nieuw begrip van een naam te voorzien omdat het ondoenlijk lijkt om voor elk begrip unieke woorden te verzinnen, en waarom dan juist dat woord? Simpele voorbeelden zijn: de poten van een bril, het oortje van een kopje, en (... het is rond en kan draaien ...) een stuurwiel. Maar er zijn ook originelere voorbeelden van metaforisch taalgebruik. De vraag is of we daar in haiku aan moeten beginnen. Wordt het niet gauw te veel? Ik heb een keuze gemaakt uit de inzendingen om aan de hand daarvan mijn gedachten over metaforen in haiku uiteen te zetten.

*het raam bij de arts –
de donkere wolken
krijgen gouden randjes*

Fenna Edens

Sommige beelden raken inmiddels al wat versleten, zoals iets ‘met een gouden randje’. Maar de context kan ervoor zorgen dat het beeld ineens weer fris oogt. In deze haiku heeft ook de tweede regel metaforische betekenis, en het raam, als nieuw perspectief.

*wandelvriendinnen
leggen lopend hun rugzak
geen oog voor het bos*

Lodewijk Ouwehand

Iedereen kent wel het begrip rugzak in de metaforische betekenis. In deze haiku kan het zowel letterlijk (smullen van het meegebrachte lekkers) als figuurlijk worden begrepen: de problemen die de vriendinnen met zich meetersen.

*de storm
bouwt een feestje
met de partytent*
Kees Lautenschütz

*door de slaapkamer
een najaarsstorm
– puberdochter*
Eveline van Dienst

Tweemaal het begrip storm, in de linker haiku letterlijk, in de rechter haiku is sprake van een ontsporende puber, die wordt voorgesteld als een storm. Daarin zou ik voor de balans in de tekst misschien gekozen hebben om vóór de tweede regel toe te voegen: ‘raast’. Kees Lautenschütz speelt met de taal: een partytent moet je opbouwen voor je hem kunt gebruiken. Voor wat de storm doet met die tent gebruikt hij een uitdrukking die past bij het begrip ‘partytent’ maar hier is sprake van een heel ander soort van bouwen. Dit feestje heeft een desastreus gevolg.

*kwakkelijks ...
de vroege krabbelaar
schrijft geschiedenis*
Kees Lautenschütz

*zijn ontrouw –
poreuze woorden
lekken de leugen*
Kees Lautenschütz

Weer een voorbeeld van een bekende uitdrukking (geschiedenis schrijven) maar de verbinding aan het gekrabbel (ook een vorm van schrijven) van de schaatser geeft het geheel een komische wending. Deze schaatser zal de annalen ingaan als de stommeling die ondanks dat het hem sterk afgeraden werd toch zo nodig dat ijs even moest testen.

De rechter haiku behoort tot mijn favorieten van deze aflevering. ‘Poreuze’ woorden die ‘een leugen lekken’. Je moet er maar op komen!

*vervreemde vrienden
achter gordijn van woorden
niets meer te zeggen*
Lodewijk Ouwehand

*zo des maandags
ongeschoren, ongekamd
wintert de akker*
Johan Koning

Van elkaar vervreemde vrienden, waarbij veel gepraat moet verhullen dat zij elkaar niet veel meer te zeggen hebben; de gordijnmetafoor doet het goed, maar de talige uitwerking is nog niet helemaal ideaal. Een akker voorstellen als een hoofd dat nog moet worden gefatsoeneerd is een vondst. Regel één van deze haiku is er alleen een beetje met de haren bijgesleept.

*klokslag twee
gesnurk van een os
uit het babybed*
Eveline van Dienst

*wegen overvol
de slinger van elke dag
bumpertjes kussen*
Herman Cogghe

De uitdrukking is 'slapen als een os'. Een deel van de mensheid maakt daarbij een vrij irritant geluid, maar 'gesnurk van een os uit een baby-bed' klinkt mij wel erg grof in de oren. En voegt die tijd iets toe? In de haiku rechts wordt een file voorgesteld als een slinger, wat een aardige metafoor is. Gecombineerd met de eerste en de laatste regel vind ik de haiku echter wel een beetje 'uitpuilen'.

<i>Uit grijze wolken</i>	<i>als gouden munten</i>
<i>dwarrelen de witte wolken</i>	<i>gul over het gras gestrooid,</i>
<i>op de grauwe grond.</i>	<i>de paardenbloemen</i>
Maria De Bie-Meeus	Marie Peters

De 'wolken' in regel één van Maria's haiku zijn gebruikt in de letterlijke betekenis, maar de 'witte wolken' duiden op sneeuw, en vormen daarmee een metafoor. De gebruikte klanken versterken het dwarrelen. Wanneer je het woord 'als' gebruikt is er geen sprake meer van een metafoor maar van een vergelijking; als je dat woord schrapt, dan zijn die gouden munten ineens wel een metafoor voor de rijkelijk bloeiende paardenbloemen. Het gebruik van al die g-klanken werkt goed, maar het is een beetje jammer dat in regel drie het raadsel wordt opgehelderd.

<i>late dageraad</i>	<i>oudjaarsavond –</i>
<i>met veel moeite breekt het licht</i>	<i>op een spekgladde weg</i>
<i>door wolken heen</i>	<i>op weg naar het nieuw jaar</i>
Marie Peters	Leon Scevenels

Soms kan een haiku in zijn geheel als een metafoor worden opgevat: de haiku links voor iets wat bijna verkeerd dreigde te gaan, de haiku rechts voor het nemen van grote risico's ...

<i>winteravond</i>	<i>zachtjes regent het</i>
<i>staren in het haardvuur –</i>	<i>het fluistert in de struiken</i>
<i>de dag smeult na</i>	<i>of het lief wil zijn</i>
Chris Van de Rijck	Pom Hoogstadt

Chris importeert een beeld (het *smeulen* van het haardvuur) in een volgende regel om het daar als metafoor voor het overdenken van de dag te gebruiken. De haiku van Pom Hoogstadt doet me heel erg denken aan de manier van schrijven van J.C. van Schagen. Het weldadige van een buitje voorstellen als lief, zacht gefluister.

<i>voor het eerst schaatsen</i>	<i>de ochtendnevel</i>
<i>over eieren lopen</i>	<i>borduurt een dicht grijs laken</i>
<i>op het gladde ijs</i>	<i>bomen zwemmen weg</i>
Lodewijk Ouwehand	Herman Cogghe

Sommige beelden vloeken een beetje met de context: de combi van de uitdrukking 'over eieren lopen' en het leren schaatsen vergt net iets te veel van me, en hoewel ik het borduren van een grijs laken als metafoor voor zich verbredende mist best aardig vind, kan ik dat niet goed rijmen met het 'wegzwemmen' van de bomen.

<i>één viool geplukt</i>	<i>een spookrijder</i>
<i>maar het hele orkest</i>	<i>die op de snelweg vloog ...</i>
<i>was meteen van de wijs</i>	<i>in rook opgegaan</i>
Ettina J. Hansen	Leon Scevenels

Creativiteit is prijzenswaardig, maar je kunt ook een beetje te enthousiast omspringen met de beelden ...

<i>voor me een weg</i>	<i>ze zit voor het raam</i>
<i>bezaaid met rotsblokken</i>	<i>en bladert door de gezichten</i>
<i>de berg zo ver weg</i>	<i>zo leest ze de straat</i>
Chris Van de Rijck	Frouwkje Zwanenburg

Chris Van de Rijck gebruikt een met rotsblokken bezaaide weg als metafoor voor een moeizame maar louterende tocht. Haar doel is ooit de berg te kunnen beklimmen, maar ... als die nog zo ver weg is, hoe zijn die rotsblokken daar dan op die weg gekomen? 'Bladeren door gezichten', en 'de straat lezen' zijn duidelijk andere manieren van lezen dan gebruikelijk bij een boek. De analogie komt mij, hoewel origineel, wel wat ver uitgewerkt voor.

Nieuwe opgave

Voor de nieuwe opgave verwijs ik naar het artikel op p. 26, waarin drie kattenhaiku's uit het Japans zijn vertaald. Aan alle lezers de uitdaging om zelf te komen met (betere?) vertalingen op basis van de door Hetty Rietveld aangereikte informatie. Inzendingen tot 1 oktober 2025 naar Hetty Rietveld, hettyrietveld023@gmail.com

Vertaaluitdaging: drie kattenhaiku's

Loeke Groenendal, Anna den Ouden en Hetty Rietveld

Cats in Spring Rain is een klein maar fijn boekje met Japanse haiku's over katten, geïllustreerd met prenten en details uit prenten van bekende kunstenaars als Hokusai, Hiroshige en Yoshitoshi. De haiku's zijn in het Engels vertaald door Aya Kusch, uitgegeven door Chronicle Books, San Francisco 2022.

Het boekje inspireerde ons om ons ook te wagen aan vertalingen. Het leuke is dat we op basis van dezelfde informatie toch alle drie steeds weer tot andere vertalingen kwamen.

Misschien zijn er lezers van Vuursteen die zich uitgedaagd voelen om ook een vertaling van deze haiku's te maken? We geven steeds de Japanse tekst, de Engelse vertaling en één van onze vertalingen ter inspiratie.

In de eerste haiku gaat het over een kat die zich verstopt heeft in de pioenrozen. De haiku is geschreven door Issa (1763-1828), een van de grote haikudichters. Hij schreef graag over kleine dieren zoals kikkers en insecten, maar dus ook over katten. De bloeiende pioen is het seizoenwoord en geeft aan dat het lente is.

猫の鈴	ぼたんのあち	こち哉
neko no rin	botan no achi	kochi kana
猫	- neko	- kat
の	- no	- van
鈴	- rin	- bel (meestal rond)
ぼたん	- botan	- pioenroos/pioenrozen (boompioen, deze vormt een struik, Latijn: Paeonia suffruticosa)
の	- no	- hier: in
あちこち	- achi kochi	- hier en daar
哉	- kana	- (snijwoord, slotpartikel)

*cat's bell
here and there
in the peonies*

Het woordje *no* is een grammaticaal partikel, in het Japans heb je dit soort woordjes nodig om zinnen te formuleren. *No* heeft vele betekenissen, meestal geeft het een bezitsrelatie aan, het staat altijd tussen twee zelfstandige naamwoorden, en achter het woord waar het bij hoort, dus hier: bel van de kat. Ook in de andere twee haiku's in dit artikel komt het woordje *no* voor.

Achi-kochi is een uitdrukking voor hier en daar; maar ook voor dingen in de verkeerde volgorde doen, van achter naar voren, in de war maken/raken.

Einde derde regel: *kana* is een snijwoord en slotpartikel. Een woord dat speciaal in haiku wordt gebruikt. Zelf heeft het geen betekenis maar het geeft wel een soort sfeer aan, een soort zacht einde van de haiku. We zien dit ook terugkomen bij de derde haiku.

Bij het vertalen van deze haiku liepen we tegen het probleem aan welke soort pioenroos bedoeld wordt. Bij het vertalen van haiku's komt dat wel vaker voor omdat er nu eenmaal in Japan weer andere bomen, vogels en planten leven dan bij ons. *Botan* is een boompioen, die in de vorm van een struik groeit en waarvan de houtige takken in de winter overblijven. Dit in tegenstelling tot de pioenrozen die we meestal in Nederland in de tuinen zien en die in de winter helemaal verdwijnen. Die heten in het Japans 芍薬 (shakuyaku) en in het Latijn *Paeonia lactiflora*. De boompioen bloeit als solitaire heester in de periode eind april – juni en kan een hoogte van ruim anderhalve meter bereiken. De bloemen kunnen wel 25 cm. in doorsnede zijn. De vraag is dus wat we precies zien: springt de kat rond tussen de pioenrozen, of is hij misschien in de struik geklommen?

De haiku heeft in het Japans geen werkwoord. In onze vertalingen hebben we daar wel voor gekozen:

*kattenbelletje –
het springt in het wilde weg
door de pioenen* Hetty

De volgende haiku is misschien wel eerder een senryū: het gedrag van de kater op vrijersvoeten wordt door de schrijver waargenomen en het maakt hem een beetje jaloers.

De haiku is geschreven door Ochi Etsujin (ca. 1656–1739), een leerling van Bashō. Verliefde kat is een seizoenwoord voor de lente.

うらやまし 思い切る時 猫の恋
urayamashi omoikiru toki neko no koi

うらやまし - urayamashi - jaloers(makend)
思い切る - omoikiru - opgeven, van gedachten veranderen,
direct een beslissing nemen
時 - toki - tijd, gelegenheid, moment, kans,
dag
猫 - neko - kat
の - no - van
恋 - koi - liefde

*it is enviable
how easily
cats give up on love*

In de tweede regel staat *omoikiru*, dat bestaat uit een combinatie van twee werkwoorden: 思い (omoi) en 切る (kiru).

Het eerste werkwoord betekent denken, overwegen, geloven, plannen, beoordelen. Het tweede werkwoord betekent snijden, doorsnijden (letterlijk en figuurlijk. Ook: contacten verbreken). In combinatie betekent het dus in een korte tijd/in een oogwenk een beslissing nemen.

Bij ons mensen is het vaak ploeteren in de liefde: er komen allerlei ingewikkelde gevoelens aan te pas. De kat is een stuk nuchterder: als hij wordt afgewezen gaat hij gewoon op zoek naar een ander die wel van zijn avances gediend is.

*benijdenswaardig –
hoe de liefde van de kat
veranderlijk is*

Loeke

Ten slotte opnieuw een haiku van Issa waarin een ontroerend tafereeltje geschetst wordt. Een zwervkat heeft een plekje gevonden om te slapen: op de schoot van een boeddhabeeld. Grote boeddhabeelden staan meestal bij de tempels. Ze staan buiten op het tempelterrein en ook binnen. We weten niet of deze haiku zich binnen of buiten afspeelt maar dat zou allebei kunnen. Binnenkomen is voor de kat een

koud kunstje, hoewel misschien slaapt hij liever buiten en wordt hij daar eerder met rust gelaten.

のら猫が 仏のひざを 枕哉
nora neko ga hotoke no hiza wo makura kana

のら猫 - nora neko - straatkat of zwervkat
が - ga - (onderwerp)
仏 - hotoke - Boeddha
の - no - van
ひざ - hiza - schoot
を - wo - (lijdend voorwerp)
枕 - makura - kussen
哉 - kana - (snijwoord, slotpartikel)

*a cat adrift
finds a pillow
on the Buddha's lap*

De kleine woordjes *ga*, *no* en *wo* zijn weer grammaticale partikels. Ze verbinden woorden met elkaar en ze staan altijd achter het woord waar ze bijhoren.

In de tweede en derde regel vormen *hiza* en *makura* samen een uitdrukking: *hiza-makura* betekent: slapen met je hoofd in iemands schoot. Het wordt vooral gebruikt voor geliefden, en voor kinderen en ouders. Het is een beeld van geborgenheid.

*op boeddha's schoot –
het zwervkatje vindt een plek
om uit te rusten*

Anna

Lezers die zich aan een vertaling willen wagen en deze met ons willen delen kunnen hun inzending tot 1 oktober 2025 sturen naar: hettyrietveld023@gmail.com

Vitale kernen

De Fluweelboom

Jean-Marie Werrebrouck

De Vlaamse haikukern De Fluweelboom ontleent haar naam aan de fluweelboom (*Rhus typhina*) in de tuin ten huize van Heidi van Schuylenberg waar er in 1989 voor het eerst vergaderd werd. In een gezamenlijke bundel met als titel *Rond de fluweelboom* publiceerden de negen leden hun haiku's en zelfs enkele tanka's. Bart Mesotten vroeg zich in zijn voorwoord wel af 'welk lot haiku in het Nederlands taalgebied beschoren zou zijn'.

Zes lustrumbundels later is haiku ook in het Westen een bekende dichtvorm geworden. Het aantal leden van De Fluweelboom is in de loop der jaren gestegen maar ook weer gedaald. We betreurden overlijdens en hebben het moeilijk om nieuwe leden aan te trekken. Het is nu eenmaal een maatschappelijke trend: alle tijd van jongeren gaat naar gezin en werk van beide partners, en deze leeftijdscategorie is niet meer geneigd om zich vast te pinnen aan een lidmaatschap met engagement op vaste tijden.

Onze haikukern is evenwel overeind gebleven, komt om de twee maanden bijeen, telkens op zaterdag, en bestaat op dit moment uit Willy Callens, Willy Cuvelier, Ilka De Bisschop, Leo Dumon, Roland Leune, Régine Lievens, Janke de Vries en Jean-Marie Werrebrouck.

Omdat het toch een belasting is voor de gastheer/vrouw als er bij hem/haar thuis vergaderd wordt, werd indertijd al na enkele jaren besloten om een vast lokaal te zoeken waar we in alle rust ons werk kunnen bespreken. Graag ook met een hapje en een drankje. We vergaderden jarenlang in de omgeving van Kortrijk en tot ieders tevredenheid bevindt onze vaste stek zich momenteel al enige tijd in het centrum van de stad: voor de leden uit Oost-Vlaanderen ook makkelijk bereikbaar met het openbaar vervoer.

De titels van onze lustrumbundels werden telkens ontleend aan een haiku van één van de leden: *De rijm valt uit de berken*, *Een vlucht herfstvogels*, *Al stappend op kasseien*, *Rode perzik*, *Gepolijste steen*, en ter gelegenheid van ons dertigjarig bestaan zijn we fier op *Een wolk schuift over* die de oogst bundelt uit de periode 2020-2024.

Naast vele individuele bundels, werd er naar aanleiding van de herdenking van de eerste wereldoorlog in 2014 een gezamenlijke bloem-

lezing *Een tuil klapprozen* uitgegeven met verzen van de leden over oorlog en vrede.

In hetzelfde jaar werd besloten De Fluweelboom ook op de digitale kaart te zetten: Jean-Marie Werrebrouck en Ilka De Bisschop zorgden voor de structuur van de weblog, maakten een openbare pagina aan op facebook en gingen voor twitter. Meteen werden haiku's, publicaties, behaalde prijzen, wedstrijden en links naar andere websites en tijdschriften gedeeld met de eigen leden én met het world wide web. Een stimulans voor de leden om ook een eigen blog te starten en om haiku verder te delen op de sociale media. Een must om overeind te blijven in de literaire wereld vandaag de dag en een aanrader voor alle kernen en ook voor de leden die hun werk willen delen. Want waar ga je op zoek naar informatie? Juist, op het internet. De kost voor onze blog bedraagt enkel een jaarlijkse bijdrage voor domeinnaam en website hosting. Als particulier kan het gratis.

Willy Cuvelier bracht zijn omvangrijk werk van jaren over 981 haiku's van Basho uit op vuursteen.online. Wie dacht dat hij nu een welverdiende rustpauze zou inlassen, had het duidelijk mis. Willy zette onvermoeibaar een stap voorwaarts en schakelde AI in bij de vertaling en de bespreking van de haiku's van Buson. Er ging enig onderzoek aan vooraf want welke tool zou voldoen aan de verwachting, maar uiteindelijk kreeg Copilot de voorkeur. Deze tool zet romajischrijft om in kanji, vertaalt naar het Nederlands en licht de betekenis van de haiku toe. Uiteraard onder supervisie van Willy die de touwtjes in handen houdt.

Vermits alle leden van De Fluweelboom abonnee zijn van Vuursteen wordt er telkens met interesse meegewerkt aan de beoordeling van het ingezonden werk. Een beurtrol en het duurt wel even voor je als kern weer aan de beurt bent, maar het verhoogt de betrokkenheid van de lezer bij zijn tijdschrift. Het wordt aan de leden overgelaten of ze al dan niet inzenden. Sinds 2016 is Jean-Marie Werrebrouck redacteur van Vuursteen en werden Willy Cuvelier en de onlangs helaas overleden Frans Terryn resp. in 2003 en 2013 adviseur.

Om nieuwe leden te werven wordt intussen verder ingezet op de sociale media. Regelmatig worden updates op de blog gepost zodat de buitenwereld op de hoogte blijft van onze activiteiten. Werkboekjes en verslagen van de werkvergaderingen worden ook digitaal gedeeld. Zo blijft wie eens niet aanwezig kan zijn of langere tijd afwezig moet blijven door drukte op het werk en in het gezin, toch betrokken bij de werking.

Verslag Haiku Event in Brussel

Hetty Rietveld

Op donderdag 20 en vrijdag 21 februari werd in Brussel een interessant Haiku Event gehouden.

Het werd georganiseerd door de *Mission of Japan to the European Union* vanwege de viering van 50 jaar vriendschap tussen Japan en de Europese Unie.

Er werd gekozen voor haiku omdat deze poëzievorm een belangrijk middel is voor uitwisseling en contact tussen mensen uit Japan en de EU. Zoals in de introductie bij de avond werd geschreven:

'Haiku has become widespread and beloved among professionals and amateurs alike and is commonly featured in many language and literature syllabi in schools and colleges across Europe. Haiku has been an important tool for people-to-people exchanges between Japan and the EU.'

Wij zijn als Nederlandse delegatie met z'n drieën naar Brussel afgereisd: Kiyo Fujiki en Inge Steenmeijer namens het bestuur van HKN en ik als vertegenwoordiger van ons tijdschrift Vuursteen. Op de avond van de eerste dag was ook H-cV vertegenwoordigd door Walter Veertbrugghen, Riet De Bakker en Freddy Vandekerckhove. Verder bestond het publiek uit andere haikulierhebbers, uitgevers, vertegenwoordigers van de media en diplomaten van allerlei EU-landen. Wel met belangstelling voor het onderwerp maar niet allemaal zelf haiku-schrijvers.

We werden welkom geheten in de residentie van de Japanse ambassadeur voor de EU aan de rand van Brussel door ambassadeur Aikawa. Het kan geen toeval zijn dat die locatie gelegen is aan de Vuursteenweg! Het is een prachtig groot landhuis waar ontvangstruimtes zijn en waar de ambassadeur zelf ook woont. Op het programma stonden een lezing door Herman van Rompuy en een lezing door mevrouw Kazuko Nishimura, die speciaal hiervoor uit Japan was overgekomen.

Herman van Rompuy was premier van België (2007-2008) en van 2009 tot 2014 voorzitter van de Europese Raad. Naast zijn politieke werk is hij ook al lange tijd bezig met haiku, en publiceerde twee meertalige bundels *Haiku* (2010) en *Haiku 2* (2013). Hij wordt beschouwd als de Haiku Ambassadeur voor de Vriendschap tussen Japan en de EU. Zijn lezing was getiteld: 'Haiku, a poetry and a way of

life.' Hij legde uit wat haiku is en wat het voor hemzelf betekent. Hijervaart in haiku een gevoel van schoonheid en eenvoud. Met haiku bezig zijn helpt om stilte en rust terug te vinden in deze drukke wereld. En zo kan het ons ook een stapje dichterbij vrede brengen.

Mevrouw Kazuko Nishimura is in Japan een bekende haiku-meester. Ze heeft op NHK World een televisieprogramma over haiku (*Haiku Masters*) dat in 160 landen wordt uitgezonden. Ook selecteert ze sinds 2008 voor de grote landelijke krant *Mainichi Shinbun* wekelijks de beste haiku's uit de inzendingen van lezers voor de haikurubriek. Elke week ontvangt de krant hiervoor tussen de 300 en 400 haiku's. Mevrouw Nishimura vertelde dat in Japan tien miljoen mensen haiku's schrijven.

Haar lezing was getiteld: 'Why is haiku popular?' Omdat ze zelf geen Engels spreekt werd haar lezing vertaald (en af en toe toegelicht) door prof. Em. Willy Vande Walle (KU Leuven). Ze vertelde onder meer over de verschillen in Japans en bijvoorbeeld Engels en dat het tellen van de 'lettergrepen' of 'klankeenheden' daarin ook zo veel verschilt, zelfs ook in het Japans zelf, waar een zelfde geschreven woord door het anders uit te spreken een andere betekenis heeft en meer of minder klankeenheden bevat, en daarmee de haiku verkort of verlengt en ook verandert. Nishimura-san vindt een seizoenwoord onmisbaar in haiku, en ze hecht aan de vorm van 5-7-5. Ook werd besproken dat in Japan een haiku gewoonlijk als een regel wordt genoteerd en dat de weergave in drie regels echt iets westers is. Verder kwam onder andere het gebruik van snijwoorden aan de orde: als voorbeeld werd de beroemde kikkerhaiku van Bashō gebruikt: de eerste regel is *furuike ya*. Dat kan alleen in haiku. In een gewone Japanse zin zou staan: *furuike ni*, dat zou er een normale grammaticaal juiste zin van maken, het betekent: in de oude vijver. Door het gebruik van het snijwoord *ya* wordt het een haiku. Na de lezingen kwamen uit het publiek veel geïnteresseerde vragen.

Er was intussen in de keuken ook hard gewerkt! Na afloop van de lezingen was er een voortreffelijk buffet met vele heerlijke Japanse gerechten. Aan statafels werden de discussies en gesprekken voortgezet. Een mooie afsluiting van de avond.

Op de volgende dag, vrijdag 21 februari, ontbeten wij drieën met mevrouw Nishimura en mevrouw Hana Fujimoto van de HIA (Haiku International Association) die in hetzelfde hotel logeerden. Het gaf ons de mogelijkheid nog wat verder met hen te spreken in een informele setting.

In de middag werd er een kukai georganiseerd in de Belgische ambassade in het centrum van Brussel. Een kukai is een haikubijeenkomst in Japanse stijl. Het was een soort masterclass die geleid werd door mevrouw Nishimura, met ondersteuning door Willy Vande Walle. Er waren tien deelnemers en een klein publiek van zo'n dertig mensen. Het publiek bestond vooral uit onderwijsmensen, studenten en mensen met belangstelling voor Japanse taal en cultuur. De meesten wisten wel al iets van haiku. Wij deden alle drie mee, en hadden daarvoor ieder twee haiku's van onszelf meegebracht, vertaald in het Engels.

Een 'live' kukai werkt als volgt:

Eerst schrijft iedereen zonder vermelding van een naam zijn of haar twee haiku's op twee kleine losse vellen papier, die dubbelgevouwen worden ingezameld en door elkaar gehusseld. Daarna krijgen alle deelnemers weer twee haiku's terug, idealiter van een ander maar misschien ook van hem- of haarzelf. Deze moeten door de ontvanger op een vel papier worden geschreven, met als doel dat het oorspronkelijke handschrift niet meer te herkennen is.

De nieuwe vellen met elk twee haiku's worden genummerd aan alle deelnemers doorgegeven. De haiku's die je treffen noteer je voor jezelf. Zo ontstaat bij iedereen een soort 'shortlist' van gewaardeerde haiku's. Daaruit kies je uiteindelijk de beste twee haiku's en noteert die, waarbij het verzoek is niet op jezelf te stemmen.

Na inzameling van ieders voorkeurshaiku's worden deze voorgelezen en steeds als je jouw haiku hoort, moet je je hand opsteken en goed hoorbaar je naam zeggen. Hiervan wordt een score bijgehouden.

Hieronder volgen de drie hoogst genoteerde haiku's. Tot onze vreugde vielen die van ons goed in de smaak!

1.		
<i>summery evening –</i>		<i>zomerse avond –</i>
<i>the poets in the boat writing</i>		<i>in de boot maken dichters</i>
<i>mosquito haiku's</i>		<i>muggenhaiku's</i>
Hetty Rietveld		

- 2.
- Writing New Year's cards*
Cannot delete names
On my address book
 Masahiro Mikami (Japanse ambassadeur voor België)

賀状書く 住所録に 斜線を引けず
 gajō kaku jūshoroku ni shasen wo hikezu

- 3.
<i>howling winds</i>	<i>huilende winden</i>
<i>in overwhelming yellow</i>	<i>in overweldigend geel</i>
<i>does the mimosa bloom</i>	<i>bloeit de mimosa</i>
Inge Steenmeijer	

Toen de uitslag bekend was volgde er een discussie over waarom mensen bepaalde haiku's wel of niet gekozen hadden. Het was een interessante werkwijze, vooral het proces van anoniem kiezen van de haiku's in een fysieke bijeenkomst was nieuw voor ons. Het publiek kreeg ook nog de gelegenheid om vragen te stellen en toonde zich erg geïnteresseerd. Het was een zeer geanimeerde middag.

Een van de deelnemers had haiku's meegebracht geschreven door niet-Franstalige leerlingen in Vlaanderen tijdens hun lessen Frans. Ieder jaar wordt hieruit een selectie gemaakt. De bekroonde verzen worden dan afgedrukt op papieren boekenleggers, waarvan wij een stapeltje meekregen. Het was leuk om te zien hoe haiku ook in het onderwijs een plek heeft gevonden.

Mevrouw Nishimura had ook *minishikishi* meegebracht, mooie vierkanten met wat kleur erop en een gouden randje, van dik papier of een soort karton. Hierop schreef ze op verzoek in Japanse lettertekens een van haar haiku's of een van een deelnemer. Haiku's worden op deze manier in een Japans soort passe-partout geschoven om op te hangen aan de muur of opgevouwen in een lade te bewaren. Zo konden we een fraai aandenken aan deze kukai mee naar huis nemen.

Als dank voor deze dagen gaven wij Vuurstenen en HKN kaarten-setjes aan de organisatie en de diverse sprekers cadeau. Vooral de kaarten, met de Japanse vertalingen en kanji's, oogstten veel bewondering.

Na nog een drankje en een hapje verlieten we de ambassade, vol met indrukken en een mooie ervaring rijker.

Kids Haiku Wedstrijd 2025

Inge Steenmeijer

Om het jaar wordt door Japan Airlines Foundation (JAL) een internationale haiku- en tekenwedstrijd voor kinderen georganiseerd. De naam van deze wedstrijd is 'Wereld Kinderen Haiku Wedstrijd'. In Nederland wordt deze internationale wedstrijd georganiseerd door Haiku Kring Nederland (HKN).

In het jaar dat er geen internationale wedstrijd gehouden wordt, organiseert HKN een nationale haiku- en tekenwedstrijd in Nederland. Deze heet de 'Kids Haiku Wedstrijd'.

Voor beide wedstrijden wordt gebruik gemaakt van één website, waar ook gestemd kan worden voor de publieksprijs.

Op woensdag 28 mei 2025 vond de prijsuitreiking plaats van de Kids Haiku Wedstrijd 2025, die als thema had 'Lekker eigenwijs'. Net als twee jaar geleden konden we ook nu weer gebruik maken van het Japanse huisje in De Groene Kathedraal van Hazerswoude-Dorp. Onder het genot van een hapje en een drankje werden de prijswinnaars en hun begeleiders toegesproken en gefeliciteerd door Arie de Kluijver.

De winnaar van de publieksprijs werd Nienke Turkenburg, 11 jaar (Als keeper sta ik, / eigenwijs, ik stop de bal, / Onoverwinnelijk!).

De derde prijs ging naar Sofie Bijlsma, 6 jaar (ik hep / twee verschillende / sokken aan); de tweede prijs was voor Elouïza Wensveen, 14 jaar (Wegen scheiden hier / ik ben geen kuddeschaap meer / ik doe wat ik wil);

Teodora Veselinovic, 11 jaar, stond op nummer één (Geloof in je dromen / dan kun je de wereld / schitterend kleuren!).

De vier winnaars werden op de foto gezet en gingen naar huis met een ingelijste kopie van hun inzending. De uitslag en het juryrapport inclusief de winnende inzendingen en de eervolle vermeldingen staan op: haiku.nl/kids-haiku-wedstrijd-2025

In oktober start de Wereld Kinderen Haiku Wedstrijd 2025/2026. Informatie is te vinden op kids.haiku.nl.

Bekroonde verzen

Annette Akkerman

*Camping in the wild
nothing but chirping crickets
in the moonless night¹*

*Camping în sălbăticie
în noaptea fără lună
doar cânt de greieri*

*wildkamperen
niets dan tsjirpende krekel
in de maanloze nacht*

Annette Akkerman

*tooth fairy –
under my son's pillow
grandpa's dentures²*

*tandenfee –
onder mijn zoons kussen
opa's gebit*

Adriaan Bouter

moon ribbon the river a girl would wish³

maanlint de rivier die een meisje zich zou wensen

1. derde prijs bij de haikuwedstrijd van Journal of Romanian-Japanese cultural interferences
2. eervolle vermelding bij The Solitary Daisy 2025 annual haiku contest
3. geselecteerd voor plaatsing in *Haiku* 2025, Modern Haiku Press, een internationale anthologie met 100 gedichten, van 100 verschillende dichters

Boekbesprekingen

1. Verteld & Beschouwd

Karen de Boer en Inge Steenmeijer

Simon Buschman (vertellingen) en **Erik Heijerman** (beschouwingen), *Verteld & Beschouwd – Tanbuns Haibuns Tanhaibuns*. Uitgeverij Buschman, 2025

Als je denkt een bundel vol luchtige vertellingen voor je te hebben liggen, die je relaxed op de bank kunt gaan lezen, dan kom je bedrogen uit. Een groot deel van de vertellingen beschrijft de droefheid, de pijn en het lijden die kleven aan de levens van de hoofdpersonen, zoals in het voorwoord van Erik staat, vastgelegd door Simon vanuit het gevoel dat die gebeurtenis bij hem opriep.

In *Verteld & Beschouwd – Tanbuns Haibuns Tanhaibuns* – staan 18 vertellingen van Simon Buschman en 18 daarbij behorende beschouwingen van Erik Heijerman plus een epiloog. Elke vertelling is gelardeerd met haast terloops in kleine letters in de kantlijn geplaatste haiku's of tanka's, die het vertelde versterken, kleuren of diepte geven. Als momenten, gevangen in drie of vijf regels, die er wonderwel bij passen en soms al eeuwen geleden zijn ontstaan, veelal van oude Japanse meesters (de oudste in de zevende eeuw!), en die de vertellingen daarmee van alle tijden maken.

De vertellingen hebben een grote dichtheid, waardoor je ze niet alle achter elkaar kunt of zou moeten lezen. Beter is ze één voor één te proeven, als een handgemaakte bonbon uit een mooie doos. Van de lezer wordt gevraagd mee te bewegen met de vertelling, waarin hoofdpersonen tot leven komen met hun naam, of aangeduid met een voornaamwoord, een broer, een zus, een buurmeisje, een moeder, een vader, een dorpsbewoner en waarin hun bestaande of juist niet-bestaande relaties met de ander zich ontvouwen. In de vertellingen van twee pagina's worden hele levens beschreven van geboorte tot de dood. Stuk voor stuk eigen werelden. Mensen van vlees en bloed die 'in de tijd zijn' en vervolgens 'uit de tijd genomen worden'. Tijd, die zoveel meer is dan de kloktijd, maar kan gaan over dat ene moment dat zo betekenisvol bleek in het leven van iemand, dat het eeuwig leek te duren. Of waar je na vele jaren opeens naar terug kunt keren.

Simon doet dat op de hem zo eigen wijze, met bijzinnen en herhalingen die, bijna à la hachō, niet zomaar uitbreidingen van de zin zijn maar uitbreidingen die de zin extra nadruk geven, een nog diepere emotionele lading. De beschouwingen van Erik voegen hier een filosofische en vaak ook religieuze laag aan toe.

Waar Simon de situatie vanuit zijn eigen gevoel beschrijft, legt Erik een beschouwende vinger op dat gevoel en op het gevoel van de hoofdpersoon. Hij beperkt zich daarbij tot de vertelling, de gebeurtenis. Zijn beschouwing moet niet gezien worden als een taalkundige beoordeling van het geheel van proza en gedicht(en). Dat is ergens wel jammer, want juist ook de haiku's en de tanka's geven op een andere wijze een inkijkje in wat Simon werkelijk voelt bij de vertelling en de diverse onderdelen daarvan.

Neem bijvoorbeeld 'Haar aquarel', waarin Simon ons meeneemt in de werelden van twee personen, werelden die aanvankelijk strikt van elkaar gescheiden zijn, fysiek ook door de beuk tussen de huisjes waarin zij bivakkeren, en vervolgens in de vermenging van deze werelden, het toetreden en weer weggaan, het afhouden en toelaten. De mentale strijd van iemand die wel iets heel kostbaars kwijtgeraakt is.

En kijk dán eens naar de haiku's. De eerste haiku – *Aan een glinsterdraad / schiet een spinnetje omlaag – / al die pootjes wijd uiteen.* – waarin een spin zijn razendsnelle afdaling maakt naar een enorme diepte, strak sturend met zijn als een parachute geopende pootjes en tijdig afremmend. Precies zo strijkt de vrouw neer in het huisje. Met een knikje en een blik die hetzelfde effect hebben als wanneer zij een afwerend gebaar met haar handen had gemaakt en waarmee ze duidelijk de hoofdpersoon van dit verhaal op afstand houdt.

In de tweede haiku ziet de hoofdpersoon de vrouw in het proces van het creëren van een aquarel maar kan de details daarvan niet zien. Wel de passie en gedrevenheid waarmee de vrouw bezig is. De haiku van Buson – *De morgenmist schetst / een schilderij van mensen, / als in een droom voorbijgaand.* – geeft dezelfde sfeer weer: mensen die in de mist een beeld opleveren als een schilderij.

In de op één na laatste alinea wordt het vertrek van de vrouw beschreven. Hoe zij afscheid neemt van de aquarel. In eerste instantie een middel om nog dichterbij haar dochttertje te komen, om haar dochttertje vast te leggen, om geconfronteerd te worden met de pijn en deze te bestrijden, om in staat te zijn haar dochttertje los te laten. Nadat ze zonder opsmuk en zonder in gesprek te raken haar verhaal heeft verteld aan haar overbuurman, naar de beeltenis heeft gezwaaid

en de beeltenis zacht en liefdevol heeft toegesproken, is de aquarel nog slechts een stukje materie. Dat ze achter kan laten. En laat dan de haiku van Issa bij je binnenkomen – *Zonder jou erbij / waren zij te groot, te diep – de donkere bossen*. Proef deze op je tong. Laat hem toe in je hart. Een prachtige combinatie van proza en gedicht.

Er zullen ongetwijfeld lezers zijn die de vormgeving en de bladspiegel van deze bundel, met pagina's vol tekst niet mooi, niet aantrekkelijk vinden. Ook bij ons riep dat aanvankelijk enige weerstand op. Maar de bundel doorlezend zou je weleens tot het besef kunnen komen dat de eenvoud en het gebrek aan illustraties of andere tierelantijnen nu juist heel goed passen bij de vertellingen en beschouwingen, die zonder franje aan de lezer worden gepresenteerd.

Richting het einde van de bundel wordt duidelijk, dat het niet zozeer gaat om de waarheid van de vertellingen als wel om de waarachtigheid ervan. Het is uiteindelijk niet van wezenlijk belang om te weten of Simon alles heeft meegemaakt vanuit de autobiografie. Erik beschrijft de vertellingen dan ook als autofictief en als echo's uit het leven van de verteller. Belangrijker is dat met elk ervan wordt gepoogd zin te geven aan wat soms ook zo onzinnig kan lijken. Uiteindelijk spreekt uit alle verhalen het diepe verlangen naar verbondenheid van mens tot mens, wat ons houvast geeft in een wereld waarin steeds meer losraakt. De lezer kan er enerzijds mijmerend het zwijgen toe doen en de hoofdpersonen een tijdje met zich mee laten reizen. Anderzijds nodigen de vertellingen uit om er juist over door te praten met een ander. Over wie we zijn, hoe we ons al dan niet tot elkaar verhouden en omgaan met wat er op ons pad verschijnt. En 'bekommernis te hebben om wat mensen overkomt, de betrokkenheid bij wie en wat ze zijn, de onderlinge relaties die ze aangaan, de mislukkingen in en de tragiek van het leven'. En dat dit van alle tijden is, klinkt hoopvol door in de tanka:

*Over het water
dat stroomt, de jaren die gaan,
een bloesem die vrucht wordt
hoor je nooit iemand zeggen:
'Laat het maar; genoeg zo!'*

Ariwara no Narihira, 825-880

2. Distelpluis

Marian Poyck

Joanne van Helvoort, *Distelpluis / Thistledown*, tweetalige bundel, Nederlands/Engels, uitgegeven in eigen beheer met hulp van Henk van der Werff.

Eerder gaf Joanne een bundel uit onder de naam *pluisjes*. Verscheidene haiku's daaruit vonden ook weer in deze bundel een plaats. De titel, *Distelpluis*, verenigt zowel het zachte van de eerste titel met een meer scherpe kant, wat mogelijk samenhangt met de huidige levensfase van de auteur.

De vormgeving, vergelijkbaar met de eerdere bundel, is niet alle-daags: zesenvijftig horizontale stroken papier van 210x57 mm tussen een kaptje van dikker papier bijeengehouden door een splitpen in de linker bovenhoek. De vijftenvijftig haiku's staan solitair, rechts uitgelijnd, met de middelste regels iets boven het midden op de rechterzijde van de pagina, met links daarvan, links uitgelijnd, in een kleiner corps en gepositioneerd onder het midden van de pagina de Engelse vertalingen.

De bundel heeft zes afdelingen, afwisselend op gelig en zachtwit papier gedrukt, wat de oriëntatie binnen deze gedichtenwaaier vergemakkelijkt. De auteur heeft desgevraagd aangegeven dat er een zekere inhoudelijke ordening aan ten grondslag ligt. Zij laat het aan de lezer om binnen de opeenvolgende reeksen de grote gemene deler op te sporen.

Het werk van Joanne werd onder andere gepubliceerd in *Red Moon Anthology*, *Chrysanthemum*, *Heron's nest* en niet te vergeten: *Vuursteen* en *OmNietsOmAlles*. Zij kreeg verscheidene eervolle vermeldingen bij belangrijke wedstrijden.

Joanne is kritisch op haar werk, wat maakt dat deze bundel een bovengemiddeld hoog niveau heeft. Ze buit de mogelijkheden van het haikugenre ten volle uit. Hier volgen enkele manieren waarop dat in haar gedichten tot uitdrukking komt.

Onderkoelde tragiek, die daardoor des te meer raakt:

*verpleeghuis
vader verdwijnt
achter zijn ogen*

*vier jaar alweer
de roze feeënjurk
had haar nu gepast*

Een uitgekiend gebruik van metaforen:

*mams kamer leeghalen
de kwijtgeraakte stukjes
van haar puzzel*

*windstille nacht
de golven van gisteren
spoelen aan*

Woordkeuze met oog voor de klank, en in het rechtervers ook nog een mooi gebruik van homonymie ('klikken' in de betekenis van een bepaald geluid maken of het doorbrieven van andermans geheimen):

*en weer
wint het witte paard
de mallemolen*

*café roddel
het klikken
van biljartballen*

Iets vertellen op een indirecte manier: de duur van de aarzeling om te springen uitgedrukt in de rij wachtenden die daardoor is ontstaan, het vertrouwde van het eigen huis uitdrukken in waar de lichtknopjes zich bevinden:

*de hoge duikplank
de drukte op de trap
achter me*

*terug thuis
de lichtknopjes weer
waar ze horen*

Dit geldt onverkort ook voor de eerder geciteerde haiku over de feeënjurk waarin de vier jaren sinds het overlijden van een kind worden gepaard aan een destijds op de groei gemaakt, of wellicht nog uit een andere generatie stammend kledingstuk uit de verkleedkist, dat echter voor dit kind nooit dienst heeft kunnen doen.

Een laatste techniek die ik nog expliciet wil noemen is de juxtapositie, het naast elkaar plaatsen van beelden om daarmee een zeker verband te suggereren:

*de eerste weeën
het zwellen van de zee
voordat ze breekt*

*D-day –
op een maanverlicht strand
komt een schildpadnest uit*

De strandhaiku is al eens besproken in *Vuursteen*. Knap om de kwetsbaarheid van die net uit het ei gekropen schildpadij te verbinden aan die van de soldaten uit het invasieleger.

Een kleine maar zeer fijne bundel die in geen enkele serieuze haiku-boekenverzameling mag ontbreken. Voor de bestelwijze zie het lente-nummer 2025 p. 38.

Nieuwe publicaties

Ann Benoot, *Wakkere woorden – poëzie als rode draad doorheen het weefsel van het leven*. Uitgever in eigen beheer, ISBN 970 90 8351 510 6

Tussen een voorwoord en een nawoord bevinden zich ruim 120 pagina's gedichten waaronder haiku's, verlucht met kleine kalligrafische tekeningen. De gedichten staan rood gedrukt in een lettertype dat Ann Benoot ook gebruikt bij het borduren van teksten.

Wie zich een beeld wil vormen van de bundel kan een preview bekijken op deze website, waar de bundel ook te bestellen is: ateljee-anna-b.be

*De wind streelt mijn huid,
een liefkozing zonder meer.
Of was jij hier net?*

*Het wordt licht buiten,
enkele vroege vogels
zingen de nacht uit.*

*In eigen woorden
vindt een haiku de reden
van haar kort bestaan.*

Jubileumbundel voor 45 jaar HKN!

Op 18 mei 2025 bestond de HKN 45 jaar. Ter ere van dit jubileum verschijnt dit najaar de bloemlezing 'Tegen het licht gehouden'. In deze geïllustreerde bloemlezing worden vijftig besprekingen van haiku's, die door de jaren heen in de *Vuursteen* zijn opgenomen, gebundeld.

Op de ontmoetingsdag van 11 oktober zal de bundel feestelijk worden gepresenteerd. De aanwezigen op de ontmoetingsdag ontvangen dan een exemplaar. De overige leden van de HKN zullen na die dag een exemplaar via de post ontvangen.

Het lezen van de haiku's en de bespreking ervan helpen de lezer om een eigen waardering te geven aan de haiku's, en mogelijk zelf aangezet te worden tot het schrijven van (nog betere) haiku's.

Mededelingen

Ontmoetingsdag 2025

Datum: 11 oktober 2025

Plaats: theater *Warenar* te Wassenaar

(Zie voor locatie www.warenar.nl)

Thema: 'hartenklop van de haiku'.

Het dagprogramma ziet er in grote lijnen als volgt uit:

- ontvangst en opening
- lezing van Leids hoogleraar Letteren en Culturen van Japan *Ivo Smits* rond het dagthema
- de uitreiking van de Paul Mercken Aanmoedigingsprijs
- een muzikaal intermezzo
- een feestelijke lunch

In de middag worden er vier workshops gehouden:

- kalligraferen van haiku's
- een éénkaterns haikuboekje maken met cahiersteek
- fotohaiga: samenspel mobiele telefoon en haiku
- terug naar de basis: vertalen van Japanse haiku's en snijwoorden

Nadere details over het programma, de aanmelding en de kosten volgen deze zomer via de nieuwsbrief en de website.

Haiku Nederland

Wie regelmatig interessant nieuws of leuke weetjes wil lezen over haiku moet beslist op facebook de pagina Haiku Nederland gaan volgen. Joanne van Helvoort en Henk van der Werff posten daar tweemaal per week interessante stukjes voorzien van aantrekkelijk beeldmateriaal.

Oproep

In de regio Sint-Niklaas/Temse (België) zijn enkele mensen die haiku schrijven. Er is echter

nood aan een haikukern. Wie neemt het initiatief om daar een groep op te richten?

Info: Miche Van den Broeck, Oude Bosuilbaan 9/4, 2100 Deurne, België; tel. 03-344 14 08

Als u werk wilt inzenden

GEDICHTEN

- niet meer dan tien gedichten per keer
- desgewenst wordt een reeks gedichten als een geheel beoordeeld
- altijd auteursnaam en telefoonnummer vermelden:

Per e-mail:

Kaderloze, platte tekst, gedichten in één kolom naar rietdebakker@hotmail.com

Per post:

Tekst bij voorkeur typen of printen: anders duidelijk schrijven: zenden aan Riet De Bakker Schooldreef 78, B 2920 Kalmthout

ARTIKELN, RENGAS, HAIBUNS, BOEKBESPREKINGEN, ETC.:

zenden aan de redactiesecretaris, *Functie vacant; e-mails kunnen nog steeds worden verzonden naar: secretarisvuursteen@haiku.nl

VRAGEN, OPMERKINGEN, COMMENTAAR: aan de redacteur van uw keuze.

Tussen ontvangst van kopij en publicatie ervan verlopen meestal vijf tot zes maanden.

De redactie is vrij om poëzie met een thema dat afwijkt van het seizoen waarin de Vuursteen uitkomt, door te schuiven naar een volgend, passender, seizoen.

De uiterste inzenddata voor *poëzie*:

Voor het lentenummer: 1 november

Voor het zomernummer: 1 februari

Voor het herfstnummer: 1 mei

Voor het winternummer: 1 augustus.

Voor *artikelen* telkens één maand later.

Ingezonden teksten worden niet langer dan een jaar bewaard.